

Kurtijanių spindesys ir skurdas

HONORÉ DE BALZAC

*Didingiausias ir svarbiausias garsiausio prancūzų
rašytojo kūrinys, kuris atskleis slaptus Paryžiaus
aukštuomenės užkulius*

OBUOLYS

HONORÉ DE BALZAC

*Kurtizanių
spindesys ir
skurdas*

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
ELENA ŠVELNIENĖ

OBUOLYS

Jo didenybei kunigaikščiui Alfonsui Serafinui di Porcija¹

Leiskite man įrašyti jūsų vardą grynai paryžietiško, tačiau jūsų namuose paskutinėmis dienomis apgalvoto veikalo pradžioje. Argi nėra natūralu teikti jums gražbylostės gėles, užaugusias jūsų sode, aplaistytas ašaromis gailesio, išmokiusio mane pažinti tėvynės ilgesį, kurį jūs ne kartą esate numaldę, kai aš klaidžiodavau po boschetti, ir jų guobos primindavo man Eliziejaus laukus? Gal tokiu būdu aš išpirksiu savo nusižengimą, kad, žiūrėdamas į Duomo**, aš svajodavau apie Paryžių ir ant tokių švarių dailių Porta Rencos plokščių dūsavau pasiilgęs savo purvinų gatvių. Kai turėsiu paruošęs išleisti kokių knygu, vertų paskirti milanietėms, būsiu laimingas, paminėdamas jose seniesiems jūsų, italų, pasakotojams brangius vardus, parinktus tarp mūsų mylimų moterų, kurioms ir prašau priminti*

*nuoširdžiai Jums atsidavusį
de Balzaką*

1838 m. liepos mėn.

¹ Paaiškinimai knygos gale.

* Giraitės (*it.*).

** Milano katedra (*it.*).

PIRMA DALIS

Kaip myli tos merginos

1824 metais paskutiniajame Operos baliuje daugelį kaukių sužavėjo savo gražumu vienas jaunas vyras, kuris vaikštinėjo koridoriais ir fojė čia lėtu, čia greitu žingsniu, kaip paprastai vaikštinėja vyriškiai, belūkuriuodami moters, dėl nenumatytų priežasčių užtrukusios namie. Tokios eisenos paslaptį žino tik senos moterys ir kai kurie atgyvenę savo amžių dykinėtojai. Minioje, kur tiek sutartų pasimatymų, retai kas stebi kits kitą; visi aistringai susirūpinę savais reikalais, pats dykinėjimas čia veiklus. Jaunasis dendis taip nerimavo, ieškodamas savo laukiamosios, kad net nepastebėjo savo pasisėkimo tarp susirinkusiųjų: kai kurių kaukių pašaipiai entuziastiškų šūksnių, rimto nustebimo, kandžių sąmojų, švelniausių žodelių – viso to jis nei matė, nei girdėjo. Nors dėl savo gražumo jis galėjo būti vienas iš tų ypatingų vyriškių, kurie į Operos balių ateina ieškoti nuotykių ir laukia jų, kaip laukdavo laimingo ruletės apsisukimo, kai dar gyvas buvo Fraskatis², tačiau jis atrodė miesčioniškai įsitikinęs, kad puikiai praleis šį vakarą; matyt, jis buvo herojus trijų asmenų misterijos – iš tokių misterijų ir susidaro kiekvienas Operos kaukių balius, tačiau jos suprantamos tik tiems, kurie jose atlieka savo vaidmenis; o jaunoms moterims, ateinančioms tik todėl, kad galėtų pasakyti: „Aš mačiau“, provincialams, neprityrusiems jaunuoliams ir svetimšaliams Opera tada atrodo nuovargio ir nuobodulio rūmai. Toji juoda, lėta ir srauni žmonių maišatis, einanti, grįžtanti, vingiuojanti, besisukinėjanti, čia lipanti

laiptais aukštyn, čia žemyn nelyginant miško skruzdėlynas, tokiems stebėtojams yra suprantama ne daugiau kaip Birža Žemutinės Bretanės valstiečiui, nieko nenusimanančiam apie Didžiąją knygą. Išskyrus retas išimtis, Paryžiuje vyrai nedėvi kaukių: vyras, užsimaukšlinęs domino, atrodo juokingas. Tuo pasireiškia mūsų tautos dvasia. Tie, kurie nori slėpti savo laimę, gali eiti į Operos balių ir nepasirodyti ten, o kaukės, būtinai turinčios jame atsilankyti, tuoj iš ten išnyksta. Baliaus atidarymo metu vaizdingiausia kamštis pasidaro, kai būriai išeinančių žmonių grūdasi prie durų su tais, kurie lipa aukštyn. Taigi, kaukėti vyriškai – tai pavydūs vyrai, ateiną šnipinėti savo žmonių, arba vyrai mergininkai, kurie nori pasprukti nuo savo žmonių akių, – abi padėtos vienodai pašepiamos. Tad jaunas vyras, pats to nežinodamas, buvo sekamas storos ir kresnos žmogūdzio kaukės, riedančios paskui jį kaip statinė. Kiekvienam nuolatiniam Operos lankytojui tas domino atrodė valdininkas, makleris, bankininkas, notaras, žodžiu, koks nors miesčionis, įtarinėjęs savo neįtikimąją. Juk iš diduomenės žmonių niekas nesivaiko žeminančių įrodymų. Jau bent kelios kaukės juokdamosi rodė viena kitai tą pabaisišką žmogystą, kitos užkabinėjo ją, jaunieji šaipėsi, tačiau iš viso storulės kaukės elgesio, iš jos plačių pečių laikysenos buvo matyti, kad ji aiškiai nieku laiko tuos bereikšmius užkabinėjimus; jiėjo, kur ją vedė anas jaunas vaikinas, kaip eina medžiojamas šernas, nekreipdamas dėmesio nei į kulkas, švilpiančias pro ausis, nei į šunis, lojančius iš paskos. Nors iš pirmo pažiūrėjimo galėjo pasirodyti, kad čia ir smaginimasis, ir nerimastis dangstosi tuo pačiu rūbu – išgarsėjusiu juodu venecijietišku apsiaustu, nors Operos baliuje viskas kunkuliuoja iš vieno sumišę, tačiau įvairūs sluoksniai, iš kurių susideda Paryžiaus visuomenė, atsiranda, atsipažįsta ir stebi vieni kitus. Yra tam tikrų tikslų požymių, iš kurių žinovai skaito šitą interesų kraigalę kaip linksną romaną. Įgudusiems stebėtojams storoji kaukė neatrodė iš laimingųjų, kitaip ji neišvengiamai būtų turėjusi kokią nors sutartą raudoną, baltą ar žalią žymę kaip dosniai teikiamų malonių laidą. Gal čia buvo planuojamas kerštas? Matydami kaukę sekiojant taip arti

paskui laimingąjį vaikina, kai kurie dykinėtojai vėl nukreipė žvilgsnius į gražų jo veidą, apsuptą dieviška pasitenkinimo aureole. Daug kas domėjosi tuo jaunuoliu: kuo ilgiau jis vaikštinėjo, tuo labiau žadino smalsumą. Pridėkime, kad visos jo savybės rodė jį turint elegantiško gyvenimo įpročių. Pagal lemtingąjį mūsų epochos dėsni mažą tėra tiek fizinio, tiek moralinio skirtumo tarp pranašiausio, geriausiai išauklėto kunigaikščio ar pero sūnaus ir šio žavaus bernioko, kurį dar neseniai Paryžiaus vidury savo geležinėmis rankomis smaugė skurdas. Galbūt po jo grožiu ir jaunyste slypėjo skaudi patirtis, kaip ir daugelio kitų jaunų žmonių, kurie nori Paryžiuje atlikti savo vaidmenį, neturėdami savo siekiam reikalingo kapitalo, ir kurie kasdien rizikuoja viskuo, nešdami aukas labiausiai tame karališkame mieste šlovinamam dievaičiui – Atsitiktinumui. Vis dėlto jo apdaras, jo maneros buvo be priekaišto, ir klasiškąjį fojė parketą jis mindė kaip įpratęs Operos lankytojas. Visi juk būsime pastebėję, kad čia, kaip ir kitose Paryžiaus zonose, yra tam tikras elgimosi būdas, kuris pasako, kas jūs esate, ką jūs darote, iš kur atvykote ir ko norite.

– Koks gražus vaikinai! Čia galima atsigręžti ir į jį pasižiūrėti, – tarė viena kaukė, kurią nuolatiniai baliaus lankytojai pažino kaip aukštuomenės moterį.

– Jūs neprisimenate jo? – atsakė jai vyras, ant kurio rankos ji rėmėsi. – Juk ponias diu Šatlė jus buvo supažindinusi...

– Kaip?.. Tai čia tas vaistinininko sūnus, kurį ji buvo įsižiūrėjusi, vėliau pasidaręs žurnalistu, – panelės Korali meiluižis?

– Aš maniau, jis nustumtų per daug žemai, kad begalėtų kada iškilti; nesuprantu, kaip jis vėl pasirodė Paryžiaus visuomenėje, – pasakė grafas Sikstas diu Šatlė.

– Jis atrodo kaip princas, – tarė kaukė, – ir, be abejo, ne artistė, su kuria jis gyvena, jį taip išprusino; mano pusseserė numanė jo gabumus, bet nemokėjo jo nušlifuoti; aš labai norėčiau pažinti šito Saržino³ meiluižę; papasakokite man ką nors iš jo gyvenimo, kad turėčiau kuo jį suintriguoti.

Pora, kuri šnibždėdamasi sekė jaunuolį, buvo atidžiai stebima plačiaipetės kaukės.

– Brangusis pone Šardonai, – kreipėsi Šarantos prefektas, imdamas dendį už rankos, – leiskite pristatyti jums ponią, norinčią atnaujinti pažintį su jumis.

– Brangusis grafe Šatlė, – atsakė jaunuolis, – šita ponia kadaise man įrodė, kad pavardė, kuria į mane kreipiatės, yra juokinga. Karaliaus įsaku man grąžinta mano motinos prosenelių pavardė – Riubamprė. Nors laikraščiai paskelbė tą faktą, tačiau jis liečia tokį nežymų asmenį, kad aš visai nerausdamas primenu tą pavardės pakeitimą savo draugams, priešams ir pažįstamiems: dėkitės, kuo norite, bet esu tikras, kad nesmerksite priemonės, kurios imtis man patarė jūsų žmona, kada ji dar buvo tik ponia de Baržeton. – Markizė nusišypsojo, o Šarantos prefektas nervingai virptelėjo, išgirdęs tokią taiklią užuominą. – Jūs pasakykite jai, – pridėjo Liusjenas, – kad dabartinis mano herbas – *išilginiai dryžiai, o melsvai žaliai dugne įsiutęs tauras iš sidabro*.

– Įsiutęs dėl sidabro⁴, – pakartojo Šatlė.

– Ponia markizė jums paaiškins, jeigu jūs nežinote, kodėl šitas senoviškas skydas vertingesnis už šambeliono raktą ir auksines Imperijos bites jūsų skyde, dideliu apmaudui ponios Šatlė, *mergautinė pavarde Negreplis d’Esparas*, – gyvai atšovė Liusjenas.

– Kadangi jūs mane pažinote, tai aš nebegaliu jūsų suintriguoti, bet aš nemoku pasakyti, kaip labai jūs intriguojate mane, – tyliai tarė jam markizė d’Espar, stebėdamasi kadaise pačios paniekinto vyriškio įžūlumu ir pasitikėjimu savimi.

– Tai leiskite man, ponia, ir toliau pasilikti paslaptingoje tamsoje, kuri tik viena gali priversti jus manim pasidomėti, – atsakė jis šypsodamas kaip žmogus, nenorįs sukompromituoti užtikrintos savo laimės.

Markizė nepajėgė sulaukyti nepasitenkinimo, pajutusi, kad Liusjenas, anot anglų posakio, *nukirto* ją taikliu šūviu.

– Sveikinu jus su padėties pasikeitimu, – tarė grafas diu Šatlė Liusjenui.

– Priimu jūsų sveikinimą su tokiu jausmu, su kokiu jūs jį man sakote, – atšovė Liusjenas, be galo grakščiai atsisveikindamas su markize.

– Frantelis! – tyliai tarė grafas poniai d’Espar. – Pagaliau jis įsigijo protėvius.

– Jeigu jaunikliai riečia nosį prieš moteris, tai reiškia, kad jiems sekasi tarp diduomenės moterų, o jūsų amžiaus vyrai paprastai didžiuojasi žemos kilmės meiluže. Todėl aš ir norėčiau pažinti tą mūsų luomo moterį, kuri pasiėmė globoti šį retą paukštelį; galbūt man pavyks šį vakar pasilinksinti. Mano gautas anoniminis laiškelis, matyt, kokios nors varžovės pokštas, nes jame kalbama apie Liusjeną; šio įžūlumas bus kieno nors padiktuotas; sekite jį. Aš einu pas kunigaikštį, jūs dar susitiksime su manimi.

Tuo metu, kai ponias d’Espar ėjo prie savo giminaičio, paslaptingoji kaukė įsiterpė tarp jos ir kunigaikščio ir sukuždėjo jai į ausį: „Liusjenas jus myli, jis parašė laiškėlį; jūsų prefektas – pikčiausias jo priešas, argi Liusjenas galėjo aiškintis jam girdint?“

Nepažįstamasis nuėjo, palikdamas poniją d’Espar be galo nustebusią. Markizė savo aplinkoje nepažino nė vieno žmogaus, kuris būtų galėjęs slėptis po tą kaukę; būgštaudama įsivelti į koki nemalonumą, ji atsėdėjo nuošaliau. Grafas Sikstas diu Šatlė, į kurį kreipdamasis Liusjenas, matyt, seniai apgalvojęs tokį akibrokštą, tyčia praleido taip grafiui svarbų bajoriškos pavardės priedėlį „diu“, iš tolo stebėjo prašmatnųjį dabitą ir netrukus sutiko jauną vyrą, su kuriuo galėjo kalbėti atvirai.

– Na, Rastinjakai, jūs matėte Liusjeną? Jis su nauju kailiu.

– Jei aš būčiau toks gražus kaip jis, būčiau dar turtingesnis, – atsakė jaunasis puošėiva lengvu, bet reikšmingu tonu, kuriame skambėjo vos pagaunama ironija.

– Ne! – atsakė jam prie pat ausies storoji kaukė taip, kad tas vienas skiemuo šimteriopai atmokėjo Rastinjako pajuoką.

Rastinjakas, nors buvo ne iš tų, kurie nuolankiai išklauso įžeidimą, nustėro kaip perkūno trenktas ir nesispyrė, kai geležinė kaukės ranka timpltelėjo jį į lango įdubą.

– Gaidžiuk, išsiperėjęs motulės Vokė vištidėje, kuriam stigo drąsos pačiupti tėtušio Tajfero milijonus tada, kai sunkiausias darbas buvo atliktas, dėl savo asmens saugumo įsidėmėkite, kad jei nesielsite su Liusjenu kaip su mylimu broliu, atsidursite mūsų rankose, o mes jums liksime nepasiekiami. Tylėkite ir būkite jam prielankus, kitaip aš įsikišiu į jūsų žaidimą ir išvartysiu kėglius. Liusjeną de Riubamprė globoja didžiausia šių dienų jėga – Bažnyčia. Rinkitės: gyvybė ar mirtis. Koks jūsų atsakymas?

Rastinjakas apsvaigo it po miego girioje pabudęs šalia alkanos liūtės. Jis išsigando, bet kadangi niekas jo nematė, tai neslėpė savo išgąščio, kaip ir visi drąsuoliai, kurie nesigėdi baimės, jei tik nėra liudininkų.

– Tik jis gali žinoti... ir drįsti... – sušnibždėjo jis.

Kaukė suspaudė jam ranką, neduodama baigti sakinio.

– Darykite taip, lyg čia būtų *jis*, – tarė kaukė.

Tada Rastinjakas pasielgė kaip milijonierius, į kurį ant vieškelio tai-ko iš šautuvo plėšikas: jis kapituliavo.

– Mano brangusis grafe, – pasakė jis, grįždamas prie Šatlė, – jeigu jums brangi jūsų padėtis, elkitės su Liusjenu de Riubamprė kaip su žmogumi, kuris vieną gražią dieną gali atsidurti aukščiau už jus patį.

Vos pastebimu judesiu kaukė parodė savo pasitenkinimą ir vėl nuėjo paskui Liusjeną.

– Mano mielas, jūs labai greit pakeitėte savo nuomonę apie jį, – nu-stebęs atsakė prefektas.

– Taip greit, kaip ir tie, kurie sėdi centre, o balsuoja su dešiniiais⁵, – atsakė Rastinjakas prefektui deputatui, kurio balso stigo ministerijoje prieš keletą dienų.

– Argi šiandien kas turi įsitikinimus? Žmonės turi tik interesų, – atšovė tai nugirdęs Liupo. – Apie ką judu kalbate?

– Apie tą poną de Riubamprė, kurį Rastinjakas laiko įtakingu žmogumi, – tarė deputatas generaliniam sekretoriui.

– Mano brangusis grafe, – rimtai atsakė de Liupo, – ponas de Riubamprė turi didelių nuopelnų ir yra taip tvirtai remiamas, kad aš būčiau labai laimingas, jeigu galėčiau atnaujinti pažintį su juo.

– Štai Liusjenas ir vėl paklius į sukčių širšyną, – tarė Rastinjakas.

Visi trys pašnekovai atsigręžė į kampą, kur stovėjo keletas aštrialiežuvių, mažiau ar daugiau išgarsėjusių žmonių, ir kai kurie dabitos. Tie ponai dalijosi pastabomis, sąmojais ir apkalbomis, bandydami linksminintis arba laukdami kokios pramogos. Tame keistai susimetusiame būrelyje buvo žmonių, su kuriais ir anksčiau tekdavo Liusjenui susidurti, – akyse jie kalbėdavo saldžius žodžius, o už akių viens kitam krėsdavo kiaulystes.

– Na, Liusjenai, mielas vaike, štai jūs vėl naujai iškimštas, suremontuotas. Iš kur parsiradote? Tikriausiai padedamas dovanų iš Florinos buduaro jūs vėl apžergėte savąjį žirgą? Bravo, vaikine! – tarė jam Blondė, paleidęs Fino ranką, familiariai apkabino Liusjeną už liemens ir priglaudė jį prie krūtinės.

Andošas Fino dabar leido vieną žurnalą, kuriam kitados beveik veltui rašydavo Liusjenas; Blondė turtino tą žurnalą savo bendradarbiavimu, sumaniais patarimais ir pažiūrų įžvalgumu. Fino ir Blondė buvo tikros Bertrano ir Ratono⁶ personifikacijos, su tuo tik skirtumu, kad Lafonteno katinas galų gale pamato esąs apgaudinėjamas, o Blondė, kad ir suprasdamas Fino suktybes, visą laiką tarnavo jam. Šitas puikus plunksnos kondotjeras⁷ iš tikrųjų turėjo dar ilgai likti vergu. Fino po kerėplos išvaizda, po įžūliu kvailumu, atsiduodančiu sąmojumi it juodadarbio duona česnaku, turėjo nuožmaus valingumo. Jis mokėjo šlamšti sau visa, ką tik nutverdavo pakrikusio literatų ir politikų gyvenimo dirvoje – ir mintis, ir pinigų. Blondė, deja, parsidavinėjo dėl savo ydų ir savo tingumo. Jisai, visuomet persekiojamas stygiaus, buvo iš tų vargšų šaunių vyrų, kurie viską gali kito labui ir nieko nesugeba savo labui, – tai aladinai⁸, skoliną kitiems savo lempą. Jie puikūs ir įžvalgūs patarėjai, jie pajėgia tiksliai

spręsti, kol nereikia rūpintis savo reikalais. Jų veikloje justų galva, bet nejusti rankos. Iš to jų dorovės pakrikimas, už kurį juos taip dažnai peikia ribotų pažūrų žmonės. Blondė dalydavosi pinigais su draugu, kurį vos vakar žiauriai užgavo; jis pietaudavo, gerdavo, miegodavo su tuo, kurį rytoj pražudys. Jo linksni paradokso pateisindavo viską. Jis visą pasaulį laikė pokštu ir nenorėjo, kad nė į jį patį būtų žiūrima rimtai. Jaunas, mylimas, beveik garsus, sėkmės lydimas, jis nesirūpino kaip Fino susikrauti turtų senatvei. Liusjenui dabar reikėjo gal pačios didžiausios drąsos, kad galėtų taip nukirsti Blondė, kaip nukirto ką tiktai ponį d'Espar ir Šatlė. Deja, įsismarkavusi tuštybė nedavė pasireikšti jo išdidumui, kuris neabejotinai yra daugelio didelių dalykų pagrindas. Jo tuštybė triumfavo per pirmąjį susitikimą: ten jis pasirodė turtingas, laimingas ir kupinas paniekos aniem dviem asmenims, kurie kadaise jį paniekino, kai jis buvo neturtingas ir menkas; bet ar galėjo poetas kaip koks senas diplomatijos vilkas šurkštauti prieš tuos du vadinamus draugus, kurie jam ranką ištiesė varge ir pas kuriuos jis nakvodavo negandų dienomis? Fino, Blondė ir jis drauge nuslydo žemyn, jie kartu orgijose pralėbavo skolintus pinigus. Kaip tie kareiviai, kurie nemoka panaudoti savo narsumo, taip ir Liusjenas padarė tai, ką daro daugelis Paryžiaus: jis iš naujo pasidavė, priimdamas Fino rankos paspaudimą, neatstumdamas Blondė paslaugų. Kas sykį įklimpo į žurnalizmą ar tebeklampuoja jame, tą žiauri būtinybė verčia sveikinti niekinamus žmones, šypsoti savo didžiausiam nedraugui, taikytis prie dvokiausių šlykštynių, bjaurotis rankas, kad galėtų atmokėti skriaudėjams jų pačių pinigų. Žmogus įpranta matyti darant blogi, nesipriešinti jam; pradeda sutikti su juo, o pagaliau ir pats ima daryti blogi. Be paliovos gėdingų sandėrių dėmėjama siela ilgainiui sumenkėja, taurių minčių spyruoklės surūdija, banalumo vyriai įsitrina ir jau varstosi patys. Alcestei tampa filintais⁹, charakteriai genda, gabumai išsigimsta, tikėjimas gerais darbais išsivadėja. Tas, kas norėjo įgyti garbę savo raštais, išsieikvoja straipsniapalaikiais, dėl kurių, kaip dėl nedorų veiksmų, anksčiau ar vėliau ima prikaišioti sąžinė. Pradeda rašyti kaip Lusto, kaip

Vernu, svajoja tapti dideliu rašytoju, o galų gale pamato, kad pasidarė bejėgis rašeiva. Todėl tenka labai gerbti tuos žmones, kurių charakteris prilįgsta jų talentui, kurie kaip d'Artezas moka saugiai plaukti pro literatūrinio gyvenimo povandenines uolas. Liusjenas nesugebėjo atsakyti į Blondė meiliekavimą, jo dvasia turėjo jam neįveikiamo žavumo, dar tebesilaikė suvedžiotą įtaką tvirkinamam mokiniui; be to, Blondė turėjo gerą padėtį visuomenėje dėl savo ryšių su grafiene de Monkornė.

– Gal jūs gavote dėdės palikimą? – pašaipiai paklausė jį Fino.

– Aš jūsų pavyzdžiu skutu mulkiu, – tuo pačiu tonu jam atsakė Liusjenas.

– Argi jūs, pone, turite kokį žurnalą, laikraštį? – išūlaus pasitenkinimo tonu, kuriuo išnaudotojas kreipiasi į išnaudojamąjį, tęsė Andošas Fino.

– Aš turiu geresnį dalyką, – atkirto Liusjenas, kadangi vyriausiojo redaktoriaus rodomas pranašumas įžeidė jo ambiciją; jis dabar jautėsi esąs galingesnis.

– Tai ką gi jūs turite, brangusis?

– Aš turiu partiją.

– Ar yra tokia Liusjeno partija? – šypsodamas tarė Vernu.

– Fino, šis vaikinai tave pralėnė, kaip aš ir pranašavau. Liusjenas gabus, tu jo neįvertinai, engei jį. Gailėkis, storasis kvailys, – pasakė Blondė.

Uoslus kaip kalnų ožys, Blondė užjuto ne vieną paslaptį Liusjeno kalboje, elgsenoje, visoje išvaizdoje; todėl vis meilikaudamas jis savo žodžiais suėmė jį už kamanų. Jis norėjo sužinoti, ko Liusjenas grįžo į Paryžių, kokie jo planai, iš ko jis gyvena.

– Pulk ant kelių prieš jo pranašumą, kurio tu niekuomet neįgysi, nors tu ir Fino! – tęsė jis. – Tučtuojau priskirk poną Liusjeną prie skaičiaus stipriųjų vyrų, kuriems priklauso ateitis, – jis mūsų žmogus! Jis sąmojingas ir gražus, tad ar jam neturi pasisekti tavo *quibuscumque viis**?

* Bet kuriais būdais (*lot.*).

Štai jis apsišarvavęs gerais Milano šarvais¹⁰, su galingu kalaviju, pusiau ištrauktu iš makštų, su išskleista riterių vėliava. Po šimts pypkių! Liusjenai, kurgi tu nudžiovei tą gražią liemenę? Tik meilė gali padėti rasti šitokią medžiagą. Ar turi pastogę? Šiuo metu man reikia žinoti draugų adresus, nes aš nežinau, kur nakvosiu. Šį vakarą Fino mane išprašė pro duris, stačiokiškai teisindamasis meilės reikalais.

– Mano brangusis, – atsakė Liusjenas, – aš dabar laikausi vienos taisyklės, kuri užtikrina ramų gyvenimą: *fuge, late, tacef**. Aš jus palieku.

– O ne, aš tavęs nepaleisiu, kol tu atlyginsi vieną šventą skolą: kaip bus su vakarieniuke? – tarė Blondė, kuris buvo smaguris ir, neturėdamas pinigų, mėgdavo būti vaišinamas.

– Su kokia vakariene? – nekantriai paklausė Liusjenas.

– Nebeprisimeni? Štai iš ko aš pažįstu, kad draugas prasigyveno: jis nustojo atminties.

– Jis žino, kiek jis mums skolingas, aš neabejoju jo širdies gerumu, – įsikišo Fino, supratęs Blondė juokavimą.

– Rastinjakai, – tarė Blondė, imdamas jaunąjį dabitą už rankos tuo metu, kai jis iš fojė gilumos priėjo prie kolonos, kur stovėjo susibūrę tariamieji draugai, – kalbama apie vakarienę; jūs būsite su mumis... Jei tik ponas, – tęsė jis rimtai, rodydamas į Liusjeną, – neišsigins garbės skolos; jis tai gali padaryti.

– Ponas de Riubamprė niekad taip nepasielgs, aš tikinu jus, – atsakė Rastinjakas, kuris nė pagalvoti nepagalvojo, kokio čia esama sąmokslo.

– Štai ir Biksiu! – sušuko Blondė. – Jis taip pat bus: be jo kažko stinga. Kai jo nėra, šampanas veliasi ant liežuvio, viskas atrodo prėska, net epigramų pipirai.

– Draugai, – tarė Biksiu, – aš matau jus susirinkus apie šios dienos stebuklą. Mūsų brangusis Liusjenas atnaujiną Ovidijaus „Metamorfozes“.

* Bėk, slėpkis, tylėk (*lot.*).

Kaip dievai, norėdami suvilioti moteris, pavirsdavo keistomis daržovėmis ar dar kuo nors, taip jis iš dagio¹¹ pavirto bajoru, kad suviliotų – ką? Karolį X! Mano Liusjenėli, – tarė jis, imdamas jam už frako sagos, – žurnalistas, vaidinąs aristokratą, vertas gražių išgertuvių. Būdamas jų vietoj, – tarė negailestingas pajuokėjas, rodydamas į Fino ir Vernu, – aš tave įsitraukčiau į žurnaliuką; tu jiems pelnytum šimtinę frankų už dešimt sąmojo skilčių.

– Biksiu, – tarė Blondė, – Amfitrionas¹² mums brangus dvidešimt keturias valandas prieš šventę ir dvylika po jos: garbingasis draugas mums kelia vakarienę.

– Žiūrėk! Žiūrėk! – atsakė Biksiu. – Bet nieko nėra svarbesnio, kaip išgelbėti garsų vardą nuo užmaršties, kaip nuskurdusią aristokratiją praturtinti gabiu žmogumi. Liusjenai, tave vertina spauda, kurios gražiausiu papuošalu tu buvai, ir mes tave paremsime. Fino, porą eilučių vedamajame! Blondė, duosi vingrų straipsniuką ketvirtajame savo laikraščio puslapyje! Anonsuokime gražiausios mūsų epochos knygos, „Karolio IX šaulio“, pasirodymą! Maldaukime Dorja, kad greičiau mums duotų „Ramunes“, tuos dieviškuosius prancūzų Petrarkos sonetus! Neškime savo draugą ant herbino popieriaus skydo, kuris kuria ir naikina viešąją nuomonę!

– Jei tu nori vakarienės, – tarė Liusjenas Blondė, norėdamas nusi-kratyti augančios kompanijos, – man rodos, tau nereikėtų sakyti hiperbolių ir parbolių savo senam draugui kaip kokiam paikšui. Iki ryt vakaro pas Luantjė, – tarė jis greitai, pamatęs artėjant vieną moterį ir skubėdamas prie jos.

– O, o, o! – tarė Biksiu trimis skirtingais pašėpiamais tonais; atrodo, jis pažino kaukę, prie kurios artinosi Liusjenas. – Vertėtų patikrinti, ar tai ji.

Jis nusekė gražiąją porą, pralenkė ją, atidžiai įsiziūrėjo ir grįžo, dide- liam pasitenkinimui visų susirinkusiųjų, kurie su pavydu norėjo sužino- ti Liusjeno padėties pasikeitimo priežastį.

– Mano draugai, jūs gerai pažįstate jo malonybės pono de Riubamprė bičiulę, – tarė jiems Biksiu, – tai buvusioji de Liupo „žiurkė“.

Vienas iš dabar užmirštų, bet šio šimtmečio pradžioj labai paplitusių iškrypimų buvo „žiurkių“ mada. „Žiurkė“, jau pasenęs žodis, tada buvo taikomas dešimties vienuolikos metų mergiščiai, kokio nors teatro, ypač Operos, statistei, kurią koks nors ištvirtėlis auklėdavo nedorybėms ir begėdystei. „Žiurkė“ buvo tam tikras pragaro pažas, moteriškos lyties vaikėzas, kurio pokštai būdavo atleidžiami. „Žiurkė“ viską galėjo paimiti; jos reikėjo saugotis kaip pavojingo gyvulio, ji įnešdavo į gyvenimą linksmumo elementą, kaip kadaise skapenai, sganareliai ir frontenai¹³ senojoje komedijoje. „Žiurkė“ buvo per daug brangi: ji nesuteikdavo nei garbės, nei pelno, nei malonumo; „žiurkių“ mada taip išnyko, kad šiandien nedaug kas bežino šią intymią priešrestauracinio elegantų gyvenimo smulkmeną; tačiau dabar kai kurie rašytojai pasičiuopo „žiurkes“ kaip naują siužetą.

– Kaip? Nejaugi Liusjenas, nudaigojęs Korali, pagrobtų mums Torpijė?

Išgirdusi tą vardą, atletiškoji kaukė krūptelėjo, ir Rastinjakas pastebėjo nežymų jos judesį.

– Negali būti! – atsakė Fino. – Torpijė neturi nė vieno liaro, ji, sakė Natanas, pasiskolino tūkstantį frankų iš Florinos.

– Ak, ponai, ponai! – tarė Rastinjakas, mėgindamas apginti Liusjeną nuo tokių bjaurių įtarimų.

– Na ir kas? – sušuko Vernu. – Argi buvęs Korali išlaikytinis koks šventeiva?

– O, tas tūkstantis frankų, – tarė Biksiu, – man įrodo, kad mūsų bičiulis Liusjenas gyvena su Torpije.

– Koks nepataisomas nuostolis literatūros, mokslo, meno ir politikos elitui! – tarė Blondė. – Torpijė yra vienintelė džiaugsmo vaidilutė, kurioje susikaupę visa, kas būtina gražiai kurtizanei; švietimas jos

nesugadino – ji nemoka nei skaityti, nei rašyti: ji būtų galėjusi mus su-
prasti. Mes būtume padovanoję savo epochai vieną iš tų puikių aspa-
zinių¹⁴ figūrų, be kurių nėra didžio amžiaus. Žiūrėkite, kaip puikiai
tiko aštuonioliktam amžiui Diubari¹⁵, septynioliktam – Ninona de
Lanklo¹⁶, šešioliktam – Mariona Delorm¹⁷, penkioliktam – Imperija,
romėnų respublikai – Flora, kuri respubliką padarė savo įpėdine, iš jos
palikimo buvo sumokėtos valstybės skolos! Kas būtų iš Horacijaus be
Lidijos, iš Tibulo be Delijos, iš Katulo be Lesbijos, iš Propercijaus be
Cintijos, iš Demetrijaus be Lamijos, kuri šiandien išgarsino jo vardą?

– Blondė, kalbėdamas apie Demetrijų Operos fojė, man atrodo pa-
našus į *Débats*¹⁸, – pasakė Biksiu savo kaimynui į ausį.

– O be visų šių karalienių kas būtų iš cezarių imperijos! – kalbėjo to-
liau Blondė. – Laisa¹⁹, Rodopa – tai Graikija ir Egiptas. Jos visos poezija
nušviečia savo amžių. Tos poezijos stinga Napoleonui, nes jo didžiosios
armijos našlė tėra kareivinių sąmojis; revoliucija jos nestigo, – ji turėjo
ponià Taljen²⁰. Dabar Prancūzijoje jos sostas tuščias, nežinia, kas jį už-
ims. Mes visi būtume galėję iš jos padaryti karalienę. Aš būčiau suradęs
Torpijei tetą, nes jos motina, pagal visiškai patikimas žinias, yra miru-
si negarbės lauke; diu Tijė jai būtų apmokėjęs rūmus, Lusto – karietą,
Rastinjakas – liokajus, de Liupo – virėją, Fino – skrybėlaites (Fino ne-
susilaikė nekrūptelėjęs, kai išgirdo tokią taiklią pašaipą), Vernu ją būtų
išreklamavęs, Biksiu jai būtų sukūręs šmaikščių žodelių. Aristokratai
būtų lankęsi linksmintis pas mūsų Ninoną, kur mes, grasindami pra-
gaištingais straipsniais, būtume sukviėtę visus menininkus. Ninona An-
troji būtų buvusi didinga savo įžūlumu, visus pritrenkianti savo praban-
ga. Ji būtų turėjusi savo pažiūras. Pas ją būtų buvę galima skaityti kokius
nors uždraustus dramos šedevrus, kuriuos, reikalui esant, būtume para-
šę tyčia. Ji nebūtų buvusi liberali, nes kurtizanė iš esmės yra monarchis-
tė. Ak, koks nuostolis! Ji gimusi tam, kad apglėbtų visą šimtmetį, o myli
menką jaunikaitį! Liusjenas ją pavers koku nors medžioklės šunimi!

Skaitykite likusius
540 iš **560** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Pasinerkite į geismų ir troškimų
tamsą begalinės Paryžiaus džiunglės.

Pinigai, aukštuomenės ir Paryžiaus požemių pasaulio
bei policijos intrigos nepaprastame pasakojime apie
Votreną – šėtoniškiausią genijų literatūroje.

Juonas poetas Liusjenas de Riubamprė susigundo padugnių
genijaus Votreno pažadu padėti jam įsitvirtinti Paryžiuje ir
prisiekia laikytis jo nurodymų. Votrenas – neeilinė asmenybė:
sukčius, klastotojas ir žudikas, kartu yra nuostabus meilužis ir
savotiškas poetas, savo titanišką stiprybę ir pragarišką vaizduotę
pasitelkiantis tam, kad sukrautų turtus Liusjenui, kurį jis dievina.
Tačiau jo planus sugriaua gražuolė kurtizanė Estera Van Gobsek.
Ji ir Liusjenas pamilsta vienas kitą. Votrenui tenka rasti kompromisą:
mergina gali vykti kartu, bet gyvens uždaryta viename Paryžiaus
name ir niekam nesirodys. Tačiau šėtoniškasis genijus randa
būdą pasinaudoti Estera ir su jos pagalba prastumti
Liusjeną į aukštuomenę...

Nė viename savo kūrinyje H. de Balzacas nenuplėšė
visuomenei kaukės taip negailestingai, neįsisiskverbė į
nešvarias jos paslaptis taip giliai, neparodė jų taip
bekompromisiškai, kaip šiame romane.

Jis nudrėškia šydą nuo Paryžiaus padugnių ir prostitučių
taip pat, kaip nuo policijos ir teismų sistemos bei
aukščiausio lygio valstybės vadovų, ir nustato
negailestingą diagnozę – visus visuomenės
sluoksnius ėda gangrena.

LAIKUI NEPAVALDI LITERATŪROS KLASIKA

*Jeigu jums patiko romanai „Tuštybių mugė“ ar „Ana Karenina“ –
šis laikui nepavaldis kūrinys jus taip pat pakerės.*

ISBN 978-609-484-399-0

9 786094 843990

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, įdomybės ir ištraukos nemokamai

KITI FORMATAI:

